

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Гергана Динева „Метафизика на границата (Границата като методологически ключ в интерпретацията на елементи от средновековната философия и култура)”

Въпреки не особено дългата си история философската медиевистика изглежда да е запълнила (ако не „предметно”, то поне методологически) спектъра от мислими изследователски полета. Тъкмо поради това откриването на свой зрителен ъгъл в тази достатъчно плътна „многоотия” е само по себе си значимо постижение. Гергана Динева е намерила – при това напълно самостоятелно – свой специфичен ракурс за премисляне и обговаряне на иначе познати културни сюжети. В дисертационния труд тя изпробва методологическия потенциал на понятието за граница, за да интерпретира по нетрадиционен и понякога изненадващ начин елементи на средновековната европейска философия и култура. Наистина, такъв подход може да се стори някому твърде преднамерен или дори редуccionистки. Опровержението на подобно опасение идва, когато бъде проследено реалното функциониране на избрания методологически ключ при осмислянето на конкретния емпиричен материал и когато бъдат отчетени постигнатите действителни резултати от анализа. Тъкмо наличието на последните балансира текста между крайностите на самоцелния методологически конструктивизъм и безостатъчната потопеност в емпирията и демонстрира убедително продуктивността на онзи подход, при който философската понятийна строгост и историческата вярност към „фактите” си съдействат пълноценно за постигането на достоверна и достатъчно хомогенна интерпретация.

Впрочем именно стриктно спазваната мисловна дисциплина (явление, не особено често срещано в нашата философска книжнина) позволява да бъде удържано единството на един текст, боравещ с изключително разнообразен и разновиден материал – от „културни универсалии” като йерархията и символа, граничните топоси и времена, чудото и жеста, сумата и катедралата до термините от специфичната философска лексика на Псевдо-Дионисий и Максим Исповедник, Николай от Куза и Робърт Гросетест, Анселм от Кентърбъри и Джон Дънс Скот. В този смисъл дисертацията реализира – стилистично – една собствено „средновековна” програма: да представи еднакво отчетливо единството в разнообразието, но и разнообразието в единството, органичната съчлененост на поведенческите и интелектуалните жестове, но и явеността на един в действителност ригористичен и унифициращ светоглед в неизчерпаема множественост от жизнени форми. Такъв „двоен поглед”

поддържа постоянно напрегнатото внимание на читателя и със сигурност може да се каже, че работата на Гергана Динева е живо и интересно четиво.

Дисертационният труд притежава онова може би най-важно качество, което е редно да има всяко научно изследване: приноса на ново знание. Специално ми се ще да отбележа проследяването на предисторията на понятието за граница през античността и неговата рецепция в средновековна Европа. Това понятие се оказва наистина решаващо при определянето на интерпретаторската ни позиция в рамките на многогодишния спор в учената литература относно привидния „пантеизъм” на Николай от Куза. Опозицията между позитивната и негативната граничност открива перспективата за съдържателно съпоставяне на автори, между които е твърде трудно да бъде установена непосредствена взаимосвързаност, като Анселм и Дънс Скот например.

Разбира се, като всеки инструмент и понятието за граница би трябвало да е ограничено в своята приложимост и функционалност. В противен случай е налице опасността от свръх-методологизиране и привиждане на границата като универсален интерпретаторски ключ. В текста тази опасност е избягната, но би ми било любопитно да чуя по време на устната защита разсъжденията на дисертантката върху граничността в употребата на самото понятие за граница.

Изпитвам известно неудобство да посоча това, което вече би следвало да се смята за саморазбиращо се. Изследването се опира на отлично познаване на релевантната литература – както на оригиналните източници, подложени на тълкуване, така и на най-значимите съвременни текстове върху средновековната философия и култура. Все пак ми се иска да обърна внимание върху един немаловажен факт. В текста са използвани – съдържателно, а не като прост жест на куртоазност – резултати от изследвания на български философи-медиевисти. Смятам това за не само коректно, но и същностно с оглед поддържането на една немногочислена, но и непренебрежима научна традиция. Дисертационният труд на Гергана Динева е в този смисъл, разбира се, лично нейно и достатъчно оригинално творение, но е и важен „жест” от едно общностно дело. Такъв тип приобщеност предполага откритост към дискусии и самокритичност, качества, които с радост открих у дисертантката по време на научното ръководство на нейната работа.

Заключението от казаното, естествено, може да е само едно: Убедено подкрепям присъждането на Гергана Владимировна Динева образователната и научна степен „доктор”.

27.05.2012

(проф. дфн. Цочо Бояджиев)